

Poročila in ocene

1.19 Objavljena recenzija, prikaz knjige, kritika

Zbornik prvih maturantov učiteljsča v Celju 1948–1952. Življenjske zgodbe ob 60 letnici, ur. Marija Hergouth, Ljubljana, 2013, 406 str.

»Kuj me, življenje, kuj, če bom jeklo, zazvenim, če steklo, se zdrobim!« so besede, ki jih je zapisal naš pesnik Oton Župancič in so prvi generaciji maturantov učiteljsča v Celju predstavljale poseben izziv – naslov maturitetne naloge. Kaj so pod tem naslovom zapisali leta 1952, ko so bili na začetku svojih poklicnih poti, polni zanosa, življenjske energije, jasnih vizij in ciljev, žal, ne vemo. Po zaslugi Marije Hergouth, pobudnice za nastanek zbornika in zbiralke spominov pa vemo, s kakšnimi mislimi jih je isti naslov »Kuj me življenje, kuj...« navdahnil danes, ob 60 letnici njihove mature. Danes, ko jih je življenje že skovalo bodisi v jeklo, bodisi v steklo, je avtorjem skupno predvsem eno – nikomur ni žal, da si je za popotnico v življenje izbral učiteljsko izobrazbo.

Zbornik prvih maturantov učiteljsča v Celju je zbirka spominov, šopek šestdesetih različnih življenjskih zgodb, ki pa so si v nekaterih pogledih med seboj podobne. Avtorji zapisov so bili rojeni med leti 1930 in 1935. Njihova otroštva so bila zaznamovana z 2. svetovno vojno. Mnogi si delijo bridke izkušnje izgube staršev, domov, izgnanstva, taborišč in drugih grozot. Osnovno izobrazbo so si pridobivali pod

različnimi političnimi in posledično tudi šolskimi sistemi. V šolo so vstopili v stari Jugoslaviji, med okupacijo so hodili v nemško šolo, v novi državi pa so osnovno šolanje zaključili. Okupacijska nemška šola je bila izkušnja, ki je v zapisih pogosto omenjena: nekaterim je ta izkušnja predstavljala izziv »*Dobro sem se naučila nemščine*«¹, drugim pa travmo »...*obiskovala sem nemško šolo, kjer smo morali govoriti samo nemško, sicer je 'pela šiba', ali pa smo morali biti tiho.*«² Šolanje so večinoma nadaljevali na nižji gimnaziji, dokler se niso leta 1948 srečali kot sošolci prve generacije Učiteljišča v Celju. Mnogi so si od malega želeli postati učitelji, »*Od nekdanj sem sanjala, da bom učiteljica. Prvi dan vpisa v Celju so me hoteli za eno leto odkloniti, da se telesno okrepi. Jaz v jok, prof. Terčkova pa: Ali bi rada bila učiteljica? Ja, ja. No, in so me sprejeli.*«³, drugi pa so imeli sprva drugačne namere: »... *sprva si je želel postati škof. Ko pa je izvedel, da škofi ne smejo plesati, je od te namere odstopil.*«⁴ Skupaj so na učiteljišču preživeli štiri leta, ki so bila zaznamovana s slabimi razmerami, a s prijetnimi izkušnjami. Sošolci so se delili v tri skupine: domačini – Celjani so veljali za privilegirane, saj so lahko najdlje spali, pot do šole je bila kratka, dnevne obroke hrane so dobivali doma. V drugo skupino so spadali dijaki, ki so bili doma daleč od Celja in so zato bivali v internatu. Tako so imeli veliko priložnosti za druženje in razvila so se tako močna prijateljstva, da nekatera trajajo še danes. Tretja skupina – vozači so morali vstajali ob 4h, 5h zjutraj. Zmrzovali so ob čakanju na vlak, pogosto so bili lačni, a so se zavedali, da so jim prav na vlaku in ob čakanju nanj podarjene najlepše urice za druženje in spoznavanje sošolcev in prijateljev. Ni čudno, da so nekateri po končanem šolanju postali možje in žene. O prijateljskih in kolegijskih odnosih pričajo spomini: »*Bili sva torej vozački, tista tretja kategorija v razredu. Toda imeli sva kruh, mnogi ga niso imeli, posebno druga kategorija ne. To so bili internatski, vedno lačni in velikokrat sva delili najino malico in kosilo (kos kruha) z njimi.*«⁵

»Prve ne pozabiš nikoli...« Pa naj bo to ljubezen ali služba. V zborniku so avtorji živo naslikali spomine na prve službe. Sedemnajst, osemnajst ali devetnajstletni so prejeli dekrete, ki so marsikoga pošiljali v precej odročne kraje. Marsikdo je za kraj, kamor je bil poslan, prvič slišal prav v dekretu. Vasi niso bile dostopne z javnim prevozom, zato večurna pešačenja niso bila redkost. Bivalni prostori učiteljev so bili pogosto brez elektrike, brez ogrevanja in tekoče vode, podeželski ukaželjni otroci pa so zahtevali z energijo napolnjenega učitelja. Pouk je marsikje potekal dopoldne in popoldne. Kjer je bil en sam učitelj za celo šolo, je dopoldne poučeval polovico razredov, popoldne pa še preostale. Pouk v kombiniranih razredih je moral biti temeljito načrtovan. Medtem, ko je del učencev jemal novo snov, so morali biti drugi zaposleni

1 Dolenc – Pajtlar Minka, Zbornik prvih maturantov Učiteljišča v Celju 1948–1952, Ljubljana, 2013, str. 34.

2 Drobnič – Brezavšček Breda, nav. d., str. 41.

3 Coklin – Kovačič Slava, nav. d., str. 222.

4 Bukovec Pavle, nav. d., str. 172.

5 Žnidaršič – Škerget Greta, nav. d., str. 159.

s tihim delom. Učne priprave so učitelji pisali v poznih večernih urah, ki so se pogosto prevesile v noč. Prenekateri začetek učiteljske poti je bil zaznamovan s solzami. Učitelji, ki so bili poslani v Prekmurje pa so imeli še dodatno težavo in sicer – jezik. Učenci niso razumeli učiteljev, učitelji pa učencev ne, tako je bilo delo še dodatno oteženo. Vseeno pa se najdejo posamezniki, ki so ta del dežele vzljubili, se tam poročili in ostali celo življenje Prekmurci.

Učiteljevanje nikakor ni bil le poklic, temveč način življenja. Učitelji so po vseh predstavljali srce kulturnega življenja. Mnogi so se udeleževali kot ustanovitelji pevskih zborov in zborovodje, režiserji vaških dramskih uprizoritev, organizatorji kulturnih prireditev ob državnih praznikih in podobno. Srečni primeri, katerim zdravje omogoča aktivno starost, so še vedno člani raznih kulturnih in upokojenskih društev, aktivni pisatelji, zbiratelji... Vsem pa je skupna tudi ljubezen do mirnih uric v krogu svojih najdražjih – otrok, vnukov, pravnukov, v prijetnem okolju svojih hiš in vrtov, kar so si ustvarili s pridnim, težaškim, a osrečujočim delom.

Ko se generacija prvih maturantov učiteljsišča v Celju ozre nazaj na prehojene poti, lahko s ponosom ugotovi, da je obrodila bogate sadove. Iz njenih vrst so se razvili trije profesorji in doktorji znanosti (Rudi Lešnik – pedagog, Stanko Buser – geolog, Janez Plemenitaš – pedagog in psiholog). Zbirateljica ljudskega izročila Anica Vršnak je napisala knjigo s 114 skoraj pozabljenimi narodnimi pesmimi s pohorskega konca ter knjigo z ljudskimi anekdotami, šalami in zgodbami. V svojih vrstah imajo talentirano pisateljico in pesnico Ivo Vrečko - Klepec, ki je izdala svojo knjigo povesti in pesmi, s katerimi je popestrila tudi zbornik. Sošolec Jože Kores je operni pevec, ki se ga marsikdo spominja kot člana Slovenskega okteta, a ima za seboj tudi uspešno solistično kariero. Mnogi so pustili trajne sledi na pedagoškem in šolskem področju. Med njimi so Erika Majer - začetnica šole v naravi, Stanko Buser - 'oče študentskih bonov', Vinko Zajec – eden najvidnejših športnih pedagogov ter drugi, ki so s svojim dolgoletnim ravnateljevanjem ter pedagoškim delom zaznamovali generacije slovenskih otrok.

Zbornik prvih maturantov Učiteljsišča v Celju 1948–1952 je zgovoren dokument o delčku zgodovine učiteljskega poklica pri nas. Življenjske zgodbe učiteljev so zanimive v prvi vrsti za raziskovalce pedagoške preteklosti. Nikakor pa ni zanemarljiva interesantnost zgodb tudi za avtorje same, njihove sorodnike in znance. Šestdeset let po tem, ko so se poti sošolcev po končani maturi razšle, je spoznavanje prehojenih življenjskih poti gotovo nadvse vznemirljivo.

Polona Koželj